EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 10.1.2020
COM(2020) 4 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

hülgetoodetega kauplemist käsitleva määruse (EÜ) nr 1007/2009 (muudetud määrusega (EL) 2015/1775) rakendamise kohta

1. Sissejuhatus

ELi hülgetoodetega kauplemise kord

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1007/2009[1] hülgetoodetega kauplemise kohta (alusmäärus) keelustatakse hülgetoodete laskmine ELi turule.

Kauplemiskeeld kehtib ELis toodetud hülgetoodete ja imporditud hülgetoodete kohta. Alusmäärust muudeti määrusega (EL) 2015/1775[2], et kajastada Euroopa ühenduste hülgetoodete menetluses tehtud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) otsuste tulemusi[3]. Selle tulemusena nähakse ELi praeguse hülgetoodetega kauplemise korra raames ette kaks keelu kohta kehtivat erandit.

1) Sellega võimaldatakse lasta turule hülgetooteid juhul, kui need tooted on saadud inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade jahil kütitud hüljestest, eeldusel et täidetud on alusmääruse (muudetud) artikli 3 lõikes 1 sätestatud eritingimused.

   Sama määruse (muudetud) artikli 3 lõikes 1a nähakse lisaks ette, et ELi turule laskmisel peab hülgetootega olema kaasas dokument, millega tõendatakse, et tingimused, mis on kehtestatud inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade erandi kasutamiseks, on täidetud. Tõendi peaks väljastama asutus, mida Euroopa Komisjon on selleks tunnustanud kooskõlas komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1850[4] (rakendusmäärus) artikliga 3.

2) Lubatakse ka hülgetoodete importi, kui see on juhuslikku laadi ja hõlmab üksnes reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks ette nähtud kaupu (muudetud alusmääruse artikli 3 lõige 2).

Muudetud määrusest (EÜ) nr 1007/2009 tulenevad aruandluskohustused

Muudetud alusmääruse artiklis 7 on sätestatud, et liikmesriigid esitavad komisjonile hiljemalt 31. detsembriks 2018 ja seejärel iga nelja aasta tagant aruande käesoleva määruse rakendamiseks võetud meetmete kohta.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande määruse rakendamise kohta 12 kuu jooksul pärast iga aruandlusperioodi lõppu. Esimene aruanne esitatakse seega 31. detsembriks 2019.

Nimetatud aruannetes ja komisjoni aruandes tuleks hinnata määruse toimimist ja tõhusust määruse eesmärgi saavutamisel. Aruannetes tuleks hinnata ka mõju inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade sotsiaal-majanduslikule arengule. Terviklikkuse huvides tuleks aruannetes käsitleda ka mõju hülgepopulatsioonile.

2. Taust

1983. aastal võttis EL vastu nõukogu direktiivi 83/129/EMÜ[5] vastusena laialdasele murele igal aastal tapetavate hülgepoegade pärast, et keelustada kahest hülgepoegade liigist – grööni

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32009R1007
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2015.262.01.0001.01.ENG
[3] http://trade.ec.europa.eu/wtodispute/show.cfm?id=475&code=2
[4] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32015R1850
[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31983L0129

hüljeste poegadest (*whitecoats*) ja põishüljeste poegadest (*blue-backs*) – valmistatud toodete import ELi. Esialgu kohaldati seda 1. oktoobrini 1985. Direktiiviga 85/444/EMÜ[6] pikendati direktiivi 83/129/EMÜ kehtivusaega kuni 1. oktoobrini 1989. 1989. aastal võeti nõukogu direktiiviga 89/370/EMÜ vastu nimetatud direktiivi tähtajatu pikendamine[7].

Hülgeid kütitakse ELis ja sellest väljaspool ning neid kasutatakse mitmesuguste toodete saamiseks (nt oomega-3-rasvhapetega kapslid ning rõivad, mis sisaldavad töödeldud hülgenahka ja hülgest saadud karusnahka). Kõnealuseid tooteid müüakse eri turgudel, sealhulgas ELi turul, kuid oma olemuse tõttu on tarbijatel raske või võimatu eristada neid samalaadsetest toodetest, mis pole valmistatud hüljestest.

Kodanikud ja tarbijad on väljendanud muret võimaluse pärast, et turul olevad tooted on valmistatud loomadest, kes on tapetud ja nülitud kannatusi põhjustaval viisil. Seetõttu on mõned liikmesriigid võtnud vastu õigusaktid, mille eesmärk on reguleerida hülgetoodetega kauplemist, keelustades nende toodete impordi ja tootmise, samas kui mõnes liikmesriigis ei ole nende toodetega kauplemisele seatud mingeid piiranguid.

Need erinevused riikide õigusaktides, millega reguleeritakse hülgetoodetega kauplemist, nende importi, tootmist ja turustamist, kahjustasid siseturu toimimist ning takistasid selliste toodetega kauplemist. Seepärast võttis EL vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1007/2009[8] (alusmäärus), võttes arvesse subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Alusmäärusega kehtestati keeld hülgetoodete turulelaskmise kohta.

Samal ajal tunnistas EL, et hülgejaht on lahutamatu osa inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade sotsiaalmajandusest, toidust, kultuurist ja identiteedist, andes suure panuse nende elatise teenimisse ja arengusse, tagades toidu ja sissetuleku toetamaks kogukonna elu ja elatusallikate jätkusuutlikkust, ning aidates hoida ja jätkata kogukonna traditsioonilist eluviisi. EL märkis ka, et inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade traditsiooniline hülgejaht ei põhjustanud üldsusele samasugust muret kui peamiselt kaubanduslikel eesmärkidel peetav jaht. Lisaks tunnistati üldiselt, et kooskõlas 2007. aasta ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsiooniga ei tohiks kahjustada inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade põhi-, majanduslikke ja sotsiaalseid huve.

Seepärast võimaldas alusmäärus erandina lasta turule hülgetooteid, mis on valmistatud inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade poolt traditsioonilisel hülgejahil kütitud hüljestest, nii kaua, kuni loomade heaolu arvestatakse nõuetekohaselt ning kannatusi vähendatakse võimalikult suures ulatuses. Erand piirdus jahtidega, mida peeti selleks, et aidata nendel kogukondadel elatist teenida.

Alusmääruse kohaselt lubatakse ka erandina lasta turule hülgetooteid, mis on saadud jahil, mille ainus eesmärk on majandada säästvalt mere elusressursse.

2010. aastal algatasid Kanada ja Norra Maailma Kaubandusorganisatsioonis alusmääruse ja selle algse rakendusmääruse (EL) 737/2010 suhtes vaidluste lahendamise menetluse. 2013. aastal leidis WTO, et lubades inuittide ja mere elusressursside majandamise erandite kaudu teatavate hülgetoodete laskmist ELi turule, kahjustas ELi hülgetoodetega kauplemise kord Grööniimaalt imporditud ja ELi-siseste sarnaste toodete kõrval Kanada ja Norra toodete

[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31985L0444
[7] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31989L0370
[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32009R1007

konkurentsivõimalusi. Tollal oli tõepoolest üksnes Gröönimaa ametlikult taotlenud tõendava asutuse tunnustamist.

Et kooskõlastada kord WTO otsustega, võttis EL vastu määruse (EL) 2015/1775, millega uuendati hülgetoodetega kauplemise korda, kõrvaldades erandi seoses mere elusressursside majandamisega.

Selle erandi kaotamine ei mõjuta siiski liikmesriikide õigust endiselt reguleerida jahti, mida peetakse mere elusressursside säästva majandamise eesmärgil. See takistas aga liikmesriike lubamast niisuguste jahtide tagajärjel saadud toodete turulelaskmist, kui need ei kuulu endiselt jõusse jäänud inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi alla. Muudetud määrusega tugevdati ka sidusust alusmääruse eesmärgiga, lisades erandi kasutamise tingimusena sõnaselgelt loomade heaolu kaalutlused.

Määruse (EÜ) nr 1007/2009 artikli 3 lõike 3 kohaselt peab komisjon andma välja tehnilised juhendmaterjalid[9] soovitustega, milliseid kombineeritud nomenklatuuri koode võib kasutada hülgetoodete tähistamiseks, et hõlbustada asjaomaste riiklike ametiasutuste jõustamistegevust.

Alusmääruse ühtse rakendamise tagamiseks võeti vastu komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/1850, et täpsustada reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks ettenähtud hülgetoodete impordi nõuded. Määruses on esitatud kriteeriumid selliste asutuste tunnustamiseks, mille ülesanne on anda välja dokumente, mis tõendavad inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi tingimustele vastamist. Täpsustatakse ka liikmesriikide pädevate asutuste roll tõendite kontrollimisel ja neis sisalduvate andmete salvestamisel.

3. ELi liikmesriikide aruanded

Praeguseks aruandmiseks anti ELi liikmesriikidele aega 30. juunini 2019, et esitada komisjonile oma riiklikud aruanded, vastates veebipõhisele küsimustikule. ELi 28 liikmesriigi aruandlusperiood kestis 18. oktoobrist 2015 (määruse (EL) 2015/1775 kohaldamise alguskuupäev) 31. detsembrini 2018.

Kõik peale nelja ELi liikmesriigi (Prantsusmaa, Kreeka, Luksemburg ja Malta) esitasid oma riiklikud aruanded. Käesolev aruanne põhineb saadud andmetel. Kõikide liikmesriikide all tuleks seega mõista kõiki liikmesriike peale nelja, kes oma aruannet ei esitanud.

a) Pädev asutus

Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1850 artikli 6 kohaselt määrab iga liikmesriik vähemalt ühe pädeva asutuse, mille ülesanne on kontrollida kolmandatest riikidest imporditud hülgetoodete tõendeid tolliasutuste nõudel; kontrollida liikmesriigis asuva ja tegutseva tunnustatud asutuse tõendite väljaandmist ning säilitada tõendite koopia, mis on välja antud liikmesriigis peetud hülgejahil saadud hülgetoodete kohta. Liikmesriigid teatavad komisjonile määratud pädevatest asutustest ning komisjon võimaldab oma veebisaidil[10] juurdepääsu määratud pädevate asutuste nimekirjale[11] ja ajakohastab nimekirja korrapäraselt. Liikmesriikidel paluti vajaduse korral ajakohastada avaldatud nimekirjas oma andmeid.

[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1560955112627&uri=CELEX:52010XC1229(04)
[10] https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm
[11] https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/pdf/comp_authorities.pdf

Liikmesriikide riiklike õigusaktidega määratakse ametlikult pädev asutus ja määratletakse selle ülesanded: tunnustatud asutuste väljaantud tõendite ülevaatamine, kontrollimine, koostöö muude avaliku sektori asutuste (nt rahandus- või põllumajandusministeerium) ja tolliametnikega, sealhulgas piirikontrollile juhiste andmine. Portugalis on hülgetoodete impordiks vaja luba, mille on väljastanud ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsiooni (CITES) korraldusasutus.

Küsimustikule vastates seadis Taani kahtluse alla vajaduse rakendusmääruse (EL) 2015/1850 artikli 6 lõike 1 punktide b ja c järele ning lisas nimetatud tõendi neljanda koopia järele, kuna Taani arusaamise järgi ei saa liikmesriigid tunnustatud asutusi määrata. Komisjon vastas, et mõnes liikmesriigis on inimesi, kes vastavad inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade määratlusele ning kellel seega oleks lubatud küttida hülgeid elatuseks ning viia hülgetooted ELi turule. Need liikmesriigid võivad taotleda ühe oma asutuse ametlikku tunnustamist tõendite väljastajana. Sellisel juhul oleksid artikli 6 lõike 1 punktid b ja c asjakohased, samuti tõendi neljas koopia, mis tuleks vastavalt artikli 6 lõike 1 punktile c esitada pädevale asutusele.

b) Inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erand

Taani oli ainus liikmesriik, kes teatas, et riigis lasti turule hülgetooteid, tuginedes tingimustele, mis on ette nähtud muudetud alusmääruse artikli 3 lõikes 1 sätestatud inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi jaoks. Taani toll registreeris aruandlusperioodil hülgetoodete impordi Gröönimaalt koguväärtuses 2 626 128 Taani krooni ja kogumahus 10 502 kg.

Tolli- ega muud kontrolli tegevad ametnikud ei võtnud ühendust mitte ühegi liikmesriigiga, et otsustada meetmete üle, mida võtta tõendi ehtsuses või täpsuses kahtlemise korral, või täiendavaks nõustamiseks. Mitte ükski liikmesriik ei pidanud keelduma hülgetoodete turulelaskmisest, mis kuuluvad inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi alla. Üksnes Portugal nõudis ühe korra tõendi tõlkimist (käsitletud rakendusmääruse artiklis 4) oma riigikeelde. Horvaatias nõutakse riiklike õigusaktidega tõendite tõlkimist riigikeelde.

c) Reisijate või nende perekonnaliikmete isiklik kasutus

Neli liikmesriiki (Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Poola ja Hispaania) teatasid juhtumitest, kus tolliametnikud olid teatanud pädevale asutusele probleemist seoses reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks mõeldud hülgetoodete impordiga, mis on ette nähtud muudetud alusmääruse artikli 3 lõikega 2.

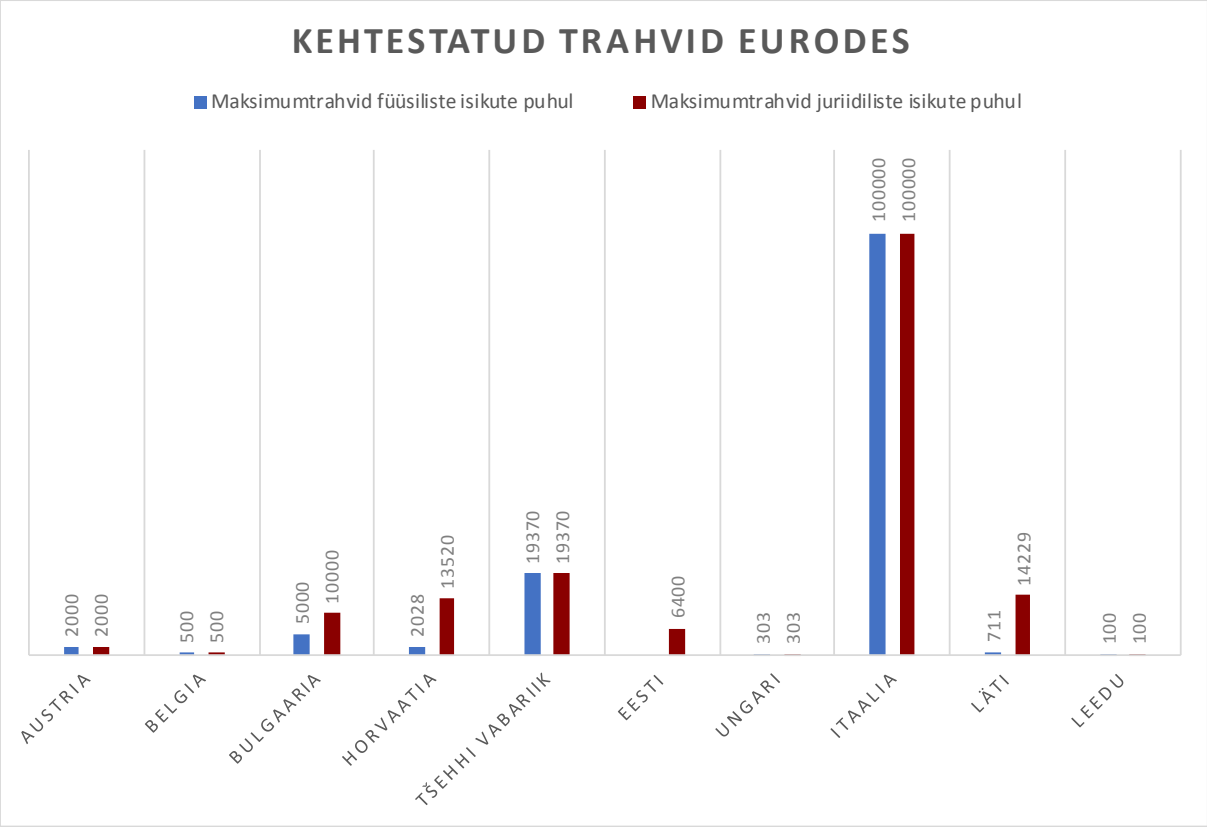
d) Turulelaskmine muul alusel

Hülgetoodete laskmine ELi turule muul alusel kui kaks eelnimetatud erandit ei ole lubatud. Ainult Eestile ja Portugalile teatati taotlusest lasta hülgetooted turule muul põhjusel kui inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erand või reisijate või nende perekonnaliikmete isiklikuks kasutuseks. Eestis importis jalatsitootja pargitud hülgenahku (2016. aastal 1 700, 2017. aastal 1 988 ja 2018. aastal 2 418 tükki) seestöötlemiseks; seejärel reeksportis tootja kõik töödeldud kaubad. Portugal jättis rahuldamata taotluse importida hülgetooteid kauplemise eesmärgil.

e) Karistused

Kooskõlas alusmääruse artikliga 6 peavad liikmesriigid kehtestama eeskirjad tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kohta, mida kohaldatakse määruse rikkumise korral, ning tagama nende eeskirjade rakendamise.

Kõikides liikmesriikides peale Soome on kehtestatud eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse alusmääruse rikkumise korral. Soomes on pooleli asjakohaste õigusaktide muutmine niisuguste eeskirjade lisamiseks. Karistused ulatuvad alates trahvidest, konfiskeerimisest ja kaupade hävitamisest (kehtivad kõikides liikmesriikides peale Soome) kuni vangistuseni (üksnes mõnes liikmesriigis). Trahvisumma on tavaliselt erinev, olenevalt sellest, kas süüteo pani toime füüsiline või juriidiline isik. Järgmine tabel näitab trahvide maksimumsummat (eurodes) liikmesriikides, kes on esitanud selle teabe oma riiklikes aruannetes. See tabel ei ole ammendav, kuid sellegipoolest ilmnevad siit märkimisväärsed erinevused liikmesriikide kehtestatud trahvimäärades.



Ükski aruande esitanud liikmesriikidest ei rakendanud vaatlusperioodil selliseid karistusi ja üheski neist liikmesriikidest ei konfiskeerinud toll hülgetooteid määrusele mittevastamise tõttu.

f) Andmete töötlemine

Üksnes Horvaatia, Soome, Madalmaad, Portugal ja Hispaania kasutavad kooskõlas rakendusmääruse artikliga 7 elektroonilist süsteemi tõendis olevate andmete vahetamiseks ja salvestamiseks. Ühelgi liikmesriigil ei olnud midagi teatada seoses isikuandmete kaitsega tõendite töötlemisel, mida on käsitletud rakendusmääruse artiklis 8.

g) Teave ruutkoodi märgise kaudu

Et tagada inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi nõuetekohane toimimine ning parandada teavet, mis käsitleb ELi hülgetoodetega kauplemise korda, võivad muudetud määruse artikli 3 lõikes 4 osutatud tunnustatud asutused varustada enda sertifitseeritud hülgetooted ruutkoodi märgisega. See ruutkood on lingitud EUROPA veebisaidiga[12], kus on esitatud hülgetoodetega kauplemise korra kohta asjakohane teave.

Üksnes üheksa liikmesriiki (Taani, Eesti, Soome, Iirimaa, Itaalia, Läti, Poola, Portugal ja Sloveenia) on teadlikud niisuguse ruutkoodi olemasolust ning mitte ühegi liikmesriigiga ei ole tolliametnikud ega muud kontrolli teostavad ametnikud võtnud ühendust selle ruutkoodiga seotud nõustamise eesmärgil.

h) Hülgejaht

Aruandlusperioodil toimusid hülgejahid Taani, Eesti, Soome ja Rootsi territooriumil.

Oma aruannetes kirjeldasid need neli liikmesriiki lühidalt jahi eesmärki, jahipidamise tingimusi, rakendatud surmamismeetodit, seda, kuidas arvestatakse nõuetekohaselt loomade heaolu, ning sellise jahi mõju hülgepopulatsioonile, ökosüsteemidele ja inimtegevusele. Järgmistes lõikudes on selgitatud neljas riiklikus aruandes väljendatud seisukohti.

Taanis ei tohi hülgeid vabalt küttida, kuid erandit võib paluda hüljeste laskmiseks kalapüügivahenditest 100 meetri raadiuses, kui eesmärk on hoida ära nende kahjustamine ning see toimub üksnes väljaspool paljunemis- ja karvavahetusaega. Alates 2018. aastast on erandeid tehtud ka hüljeste laskmisele vooluveekogudes, mis on mõjunud positiivselt surve all olevate kalapopulatsioonide sugukaladele. Erandkorras laskmiseks tuleb kasutada heakskiidetud kaliibriga vintpüssi, läbida spetsiifilise vintpüssiga laskmise katse ja omada Taani jahiluba. Bornholmi saarel võib hallhülgeid lasta kogu aasta vältel, kuna selles piirkonnas ei ole ühtegi paljunemisala, kuid kütid peavad osalema spetsiifilisel hülgejahikoolitusel. Hülgepopulatsioone jälgitakse Taanis aastaarvestuse alusel. Ilmneb, et aruandlusperioodil kütitud hüljeste väike arv (78 randalit ja 1 hallhüljes) ei ole kuidagi mõjutanud populatsiooni suurust, hüljeste käitumist üldiselt, mere ökosüsteemi ega hülgevaatluse võimalusi.

Eestis võib hülgeid küttida, et tagada mere elusressursside säästev majandamine ning Eesti väikesaarte küttidele ja kohalike kogukondade peredele elatis, samuti selleks, et hoida elus nende kultuuripärand ja traditsioonid. Hülgejaht on rangelt reguleeritud vastavalt jahieeskirjale ning loomade heaolu võetakse täiel määral arvesse. See võib toimuda üksnes

[12] https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/eu_seal_regime.htm

kindlaksmääratud jahipiirkondades, jahihooajal (15. aprillist 31. detsembrini) ja pärast laskmiskatse läbimist. Kasutatava relvatüübi ja laskemoona kohta on kehtestatud erinõuded ning keelatud on küttida veemootorsõidukitelt. Iga-aastane jahikvoot piirdub 1 %ga hülgepopulatsioonist ning mõju hülgepopulatsioonile ja ökosüsteemidele on marginaalne. 2015. aastal kütiti 10 hüljest jahikvoodi alusel lubatud 53st. 2016. aastal kütiti 10 hüljest kvoodi alusel lubatud 42st, 2017. aastal 9 hüljest lubatud 45st ja 2018. aastal 19 hüljest lubatud 37st. Eestis on vana traditsiooni taaselustamiseks lubatud alates 2015. aastast jälle hallhülgeid küttida, kuna hülgepopulatsioon on aastate jooksul kasvanud. Eesti andis teada, et selline väiksemahuline jaht on vajalik, vähendamaks kahju kalandusele, kuid seda ei lubata piirkondades, kus hallhüljes on kaitstud.

Soomes on hülgejaht reguleeritud riiklike ja asjakohaste ELi õigusaktidega jätkusuutlike jahikvootide, ajaliselt piiratud jahihooaja ning relvadele ja laskemoonale ettenähtud spetsiifiliste tehniliste omaduste kaudu. Loapõhine hülgejaht toimub saartel ja väikesaartel eesmärgiga majandada säästvalt mere elusressursse ning hoida ära tööndusliku kalapüügi kahjustamine. Viimastel aastatel on jääl küttimine olnud võimalik üksnes Läänemere põhjaosas. Paljudel küttidel on hülgejahiks spetsiaalsed moodsad vintpüssid ning enne kui neil lubatakse jahti pidada, tuleb neil läbida eksam, millele eelneb jahieetika koolitus. Soome Ulukiamet on aastaid õpetanud ka rannikualade kütte rakendama surmavat tapmismeetodit. Põllumajandus- ja Metsandusministeeriumi ülesanne on kehtestada jahi jätkusuutlikkust võimaldav hall- ja viigerhüljeste maksimumarv, võttes aluseks loodusvarade instituudi kogutud parimad teadusandmed. Jahtida ei ole lubatud nõrku hülgepopulatsioone (nt viigerhüljes Soome lahes). Kuna jaht on kulukas ja sobivad jahipäevad on piiratud, tegutseb vaid mõnisada hülgekütti ja aastas lastakse ainult mõnisada hüljest. Hülgepopulatsiooni hinnanguline kasv aastas on suurem kui kütitud hüljeste arv. Hülged on oportunistlikud toitujad. Soomest ja Rootsist pärineb tõendeid selle kohta, et hülged söövad kalapüügivahenditest kala, kui vahendid ei ole hülgekindlad. Tegelikkuses saab elujõulist tööndusp üüki säilitades muuta osaliselt hülgekindlaks üksnes lõkspüünised, mõrrad (pikad kotikujulised kalavõrgud, mis püsivad lahti rõngaste abil) või samalaadsed püügivahendid. Uuringute kohaselt võtavad hülged püügivahenditest väga palju kala ilma jälgi jätmata, mistõttu on hüljeste mõju kalapopulatsioonidele keeruline arvuliselt hinnata. Hülged söövad 3–5 kilogrammi kala päevas, mis võib seada ohtu kalaliigid ja -populatsioonid, mida kaitstakse ELi või riiklike õigusaktidega. Hüljeste kiskluse tõttu on harrastuskalapüük ja tööndusp üük nakkevõrkudega vähenenud välissaarestikus viimastel kümnenditel 30–40 % võrra ning teatavates piirkondades on see isegi täielikult lakanud. Hülgejaht toimub peamiselt välissaarestiku merepiirkondades, kus kokkupuude muu inimtegevusega on peaaegu olematu. Soome aruandes rõhutatakse, et hülgetoodetega kauplemise keeld vähendab võimalusi arendada hülgepõhiseid kestlikke tegevusi, nagu turism. Kalapüügivahendite lähedal peetava jahi positiivne mõju on üksnes ajutine, kuna paari päeva või isegi tundide jooksul ilmuvad kohale uued hülged. Üldiselt ei saa hülgejahti pidada ainsaks võimaluseks vähendada hüljeste tekitatavaid probleeme.

Rootsi Keskkonnakaitseamet on lubanud ja rangelt reguleerinud hülgejahi piirkondades, kus kasvav hülgepopulatsioon tekitab kalapüügivahenditele suurt kahju ning sööb saaki. Rangelt on reguleeritud ka jahikvoot ja kasutatav laskemoon. Rootsi Keskkonnakaitseameti otsused viitavad, et kasutatav surmamismeetod peab tarbetuid kannatusi vältides põhjustama kohese surma ning et hüljeste küttimine laevalt nõuab, et kütt oleks läbinud koolituse küttide ühenduses Rootsis või Soomes ja et laev seisaks paigal. Ka Rootsi jahiseaduses sätestatakse, et jaht ei tohi põhjustada tarbetuid kannatusi. Rootsis on endiselt pooleli uuringud eesmärgiga töötada välja hülgekindlad kalapüügivahendid. Ainsa jahiliigina lubatud ja kalandussektori

kaitsmise eesmärgil kütitud hüljeste arv moodustab hülgepopulatsioonist üksnes väga väikese osa. Seepärast andis Rootsi teada, et mõju hülgepopulatsioonile ja ökosüsteemidele on minimaalne.

i) Üldine hinnang

Liikmesriikidel paluti esitada üldine hinnang määruse kolme aspekti kohta oma territooriumil: selle toimimine (võimekus täita oma regulatiivset funktsiooni), tõhusus (suutlikkus saavutada soovitud tulemus) ja mõju (nt hülgetoodete muutunud turg).

Mõni liikmesriik (Belgia, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Iirimaa, Itaalia, Leedu ja Slovakkia) mainis, et nende territooriumil ei kaubelda hülgetoodetega ning seepärast ei ole neil võimalik hinnata määruse toimimist, tõhusust ega mõju. Osa liikmesriike (Küpros, Saksamaa, Madalmaad, Rumeenia ja Sloveenia) ei esitanud mingit hinnangut, eeldatavasti samal põhjusel.

Osa liikmesriike (Austria, Horvaatia, Taani, Eesti, Soome, Ungari, Läti, Poola, Portugal, Hispaania, Rootsi ja Ühendkuningriik) on seisukohal, et määrus täidab oma eesmärki ning seni ei ole nad kogenud sellega seoses mingeid probleeme. Nende riikide tolliasutustes on olemas menetlused määruse nõuetekohaseks rakendamiseks. Taani, Eesti, Soome ja Rootsi tegid mõned konkreetsed märkused, mis on esitatud järgmistes lõikudes.

Taani tõi välja tõsiasja, et hülgejaht on Gröönimaal väga oluline ning et Taani valitsus näeb vajadust edendada Gröönimaa hülgejahi mõistmist jätkusuutliku seaduspärase kutsealana ja tugevdada hülgetoodete eksporti Gröönimaalt, sealhulgas ELi. Taani ja Gröönimaa väitsid siiski, et kuigi impordikeeld ei hõlma tooteid, mis on valmistatud inuittide ja muude kogukondade jahil kütitud hüljestest, on Gröönimaa päritolu hülgenahkade müük ELi turule keelu tagajärjel märkimisväärselt kahanenud. Taani soovib, et EL teavitaks üldsust rohkem Gröönimaa õigusest eksportida hülgenahku (teatavatel tingimustel).

Eesti arvab, et hülged, kes on kütitud mere elusressursside majandamise eesmärkidel, tuleks täiel määral ära kasutada ning et väiksemahuline müük kohalike kogukondade käsitöö kujul peaks olema lubatud, et teha tasa jahikulud ning tutvustada asjaomaste kogukondade loovust ja traditsioone. Eestis on õigusliku aluse puudumise tõttu võimatu müüa isegi väikest kogust hülgetooteid, mis avaldab mõju turismile, kohalike kogukondade arengule ning traditsioonide säilimisele teatavates piirkondades.

Soome arvates on määruse mõju läinud kavandatud eesmärgist kaugemale. Keeld on osaliselt tinginud rannapüügi praeguse halva seisukorra ja vähendanud oluliselt hüljeste kui ulukiliigi väärtust. Keelu tõttu võivad kütitud hülgeid kasutada üksnes kütid ja nii on vähenenud valmisolek küttida hülgeid kalapüügivahendite lähedal ning hülged ja ametist loobunud kalurid on sunnitud koos eksisteerima. Läänemeres iseloomustab hülgepopulatsioone kasvusuundumus ja neid võib leida kõikjal Soome rannikul. Soome andis teada, et hülgejaht, mida peetakse eesmärgiga majandada säästvalt mere elusressursse, austades täiel määral loomade heaolu ning kasutades püütud looma kõik osad raiskamata ära, ei peaks tekitama üldsusele muret. Hülgeid võib välditavaid kannatusi põhjustamata surmata kiiresti, kasutades meetodeid, millega hävitatakse sensoorsed ajufunktsioonid. Soome arvates tugevdaks hüljeste käsitlemine väärtusliku ressursina – lubades hülgetoodetega kauplemist kindlas raamistikus – isevastutuse tunnet ja kohustuse võtmist kasutada neid ressursse jätkusuutlikult. Hülgetoodetega kauplemine ei ole kunagi olnud suur olulise majanduskäibega sektor. Rannikualadel võib kauplemine siiski olla sissetulekuallikaks ja aidata hoida kultuuriväärtusi.

2018. aastal tehtud küsitlus näitab, et 50 % Soome elanikest suhtub väiksemahulisse hülgetoodetega kauplemisse hästi. Läänemere arvestuses moodustab hallhüljeste kogupopulatsiooni 40 000 – 54 000 isendit, populatsiooni aastane kasv on 2 300 kuni 3 000 hüljest. Ajavahemikul 1. oktoobrist 2018 kuni 31. juulini 2019 püüti Läänemeres 254 hallhüljest. Viigerhüljeste populatsioon on vähemalt 20 000 isendit, aastane kasv on 1 000 isendit. Hallhüljes asustas varem üksnes Läänemere põhjaosa alasid, kuid nüüd on kasvav populatsioon laienemas kogu Läänemerele, saastades idaosa tursavarusid parasiitidega ja suurendades seeläbi tursa suremust. Soome arvates peaks EL kaaluma tõsiselt hülgetoodetega kauplemist keelava määruse muutmist, et vähendada keelu märkimisväärset negatiivset sotsiaal-majanduslikku mõju kalandusele ja jahikultuurile.

Rootsi ametiasutused ja valitsusvälised organisatsioonid esitasid määruse mõju kohta järgmised märkused. Hülgejaht on olnud alati Rootsi kultuuri ja ajaloo osa ning võimaldanud väiksemahulisel rannakalandussektoril saada lisasissetulekut, müües liha, nahka ja luid, mida kasutatakse tööriistadeks, eheteks ja relvadeks. Keelu korral kütib hülgeid vähem inimesi, samal ajal kui kasvav hülgepopulatsioon ületab ohutu bioloogilise taseme ning saastab kalavarusid parasiitidega, konkureerib kaladega ja hävitab kalapüügivahendeid. Põhimurena on Rootsi Keskkonnakaitseamet toonud esile asjaolu, et kehtiv hülgetoodetega kauplemise keeld takistab hüljeste kasutamist ressursina ning saagile ja püügivahenditele suurt kahju tekitava kasvava hülgepopulatsiooni tõhusat majandamist. Rootsi on võtnud ülesandeks tagada hallhülge soodne kaitsestaatus. Rootsi Mere- ja Veemajanduse Amet leiab, et kui hülgetoodetega kauplemine oleks eespool nimetatud põhjustel taas lubatud, võib üldsus pidada kasvava hülgepopulatsiooni majandamiseks nõutavaid vajalikke meetmeid vastuvõetavaks. Et riiklike õigusaktide alusel kaluritele ette nähtud hüvitis hüljeste põhjustatud kahju eest oleks õigustatud, peaks hallhüljes olema Rootsi arvates väärtustatud kui ressurss. Jahiturismi ja hülgetoodete müügi majanduslikku väärtust tuleks analüüsida võrdluses hüljeste põhjustatud kahju hüvitamise kuludega. Rootsi Põllumajandusamet lähtub juhtpõhimõttest, et kõiki looduslikult Rootsi vetes esinevaid liike tuleks majandada pikaajaliselt jätkusuutlikul viisil, mis ei mõjuta negatiivselt nende kaitsestaatust. Muudetud ELi hülgetoodetega kauplemise korra alusel on mere elusressursside jätkusuutliku majandamise nimel kütitud hüljeste kaubanduslik kasutamine ebaseaduslik. Seega kütitakse hülgeid Läänemerel küll seaduslikult, kuid saaki võib kasutada üksnes küti enda majapidamises või satub see jäätmena prügilasse, mida võib nii keskkonna kui ka eetilisest seisukohast pidada jätkusuutmatuks. Sel põhjusel annab Rootsi teada, et väiksemahuline hülgetoodetega kauplemine peaks olema lubatud. Riiklik Kaubandusnõukogu tuletas meelde, et Rootsi palus varasemate läbirääkimiste käigus hülgetoodetega kauplemise keelust erandit. Rootsi kalurite ühendused tõid välja asjaolu, et hülged põhjustavad väiksemahulisele rannakalandussektorile aina rohkem kahju ja et nad jätkavad nende küttimist Läänemeres ressursimajanduslikel põhjustel. Nad taunivad tõsiasja, et niisugusest väärtuslikust ressursist saavad jäätmed, kuna enamik püütust satub prügilatesse, kus kütid peavad oma saagi kõrvaldamiseks isegi tasu maksma. Küttide ühenduse arvates on hülgejaht osa kultuuripärandist ja viis kaitsta kalavarude bioloogilist mitmekesisust. Praegu harrastatav kaitsejaht on reguleeritud rangete eeskirjadega, kuid tegelik probleem seisneb asjaolus, et seaduslikult püütud hülgeid ei saa kauplemiskeelu tõttu kasutada ega müüa. Rootsi küttide ühenduse arvates nõuab kaitsejaht olulisi investeeringuid teadmistesse ja varustusse ning sellest kujuneb mõne üksiku spetsialiseerunud eksperdi tegevusala; kui viimaste enda isiklikud vajadused liha ja naha järele on täidetud, kahaneb nende huvi jahi vastu.

4. Tunnustatud asutuste aruanded

Alusmääruse (muudetud) artikli 3 lõike 1a alusel peab hülgetoodetega, mis on lastud ELi turule inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi alusel, olema kaasas tõend, mille on väljastanud asutus, mida Euroopa Komisjon on selleks tunnustanud vastavalt komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1850 (rakendusmäärus) artiklile 3.

Siiani on Euroopa Komisjon tunnustanud kolme asutust:

- Gröönimaa kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium[13]
- Nunavuti valitsuse keskkonnaministeerium (Kanada)[14]
- Kanada Loodealade valitsus[15]

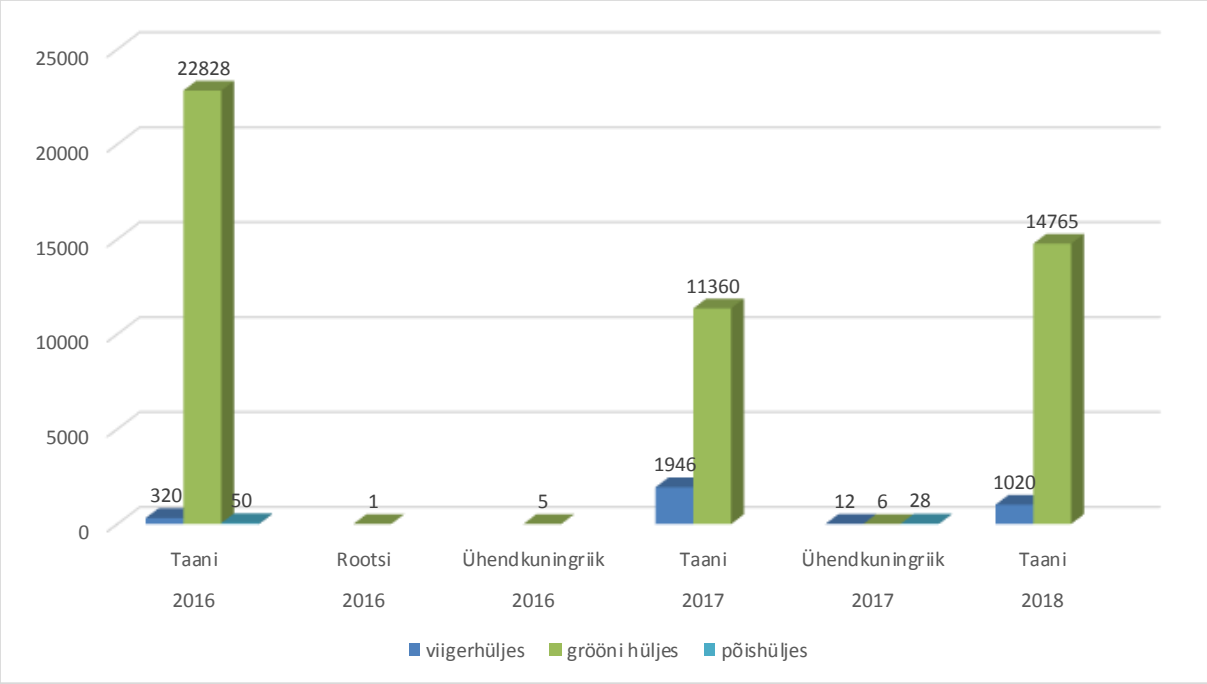
Praeguseks aruandmiseks anti tunnustatud asutustele 30. juunini 2019 aega vastata veebipõhisele küsimustikule. Gröönimaa ja Nunavuti aruandlusperiood oli 26. oktoobrist 2015 kuni 31. detsembrini 2018, Kanada Loodealade aruandlusperiood oli 14. veebruarist 2017 kuni 31. detsembrini 2018.

a) Tõendid

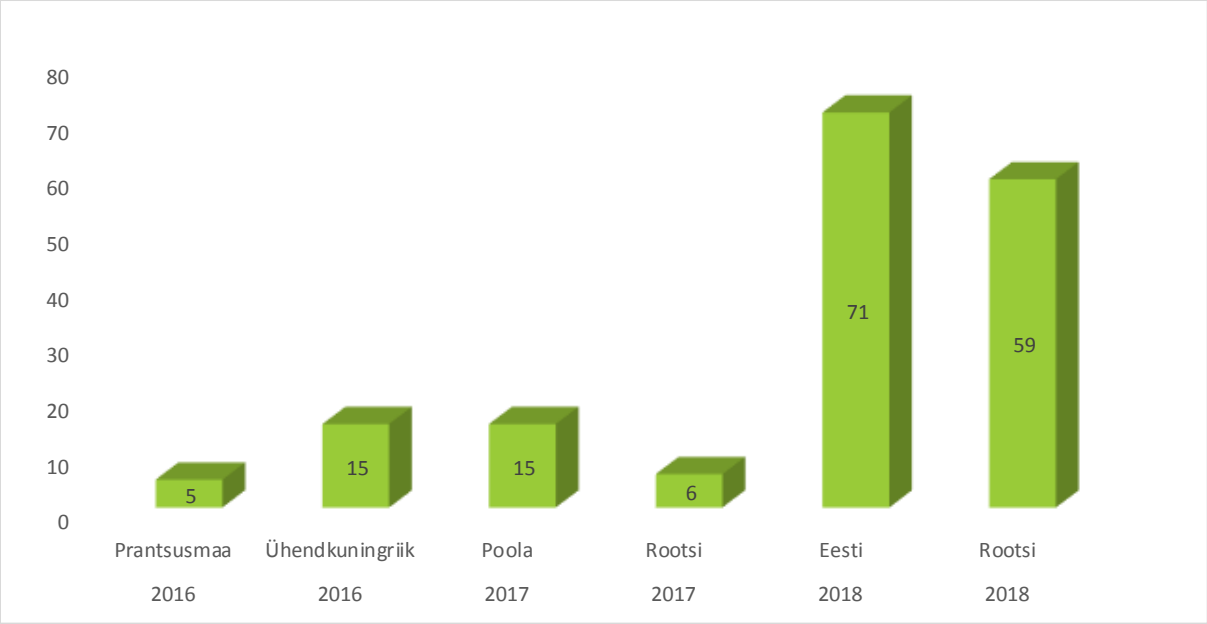
Gröönimaa ja Nunavuti tunnustatud asutused väljastasid aruandlusperioodil olulisel hulgal tõendeid, mis oleksid nende hülgetoodetega kaasas, et tooted saaks lasta ELi turule. Need hülgetooted hõlmasid töödeldud/pargitud hülgenahast saadud karusnahka või nahka, tooteid, mis on valmistatud kaubanduslikult pargitud hülgenahast saadud karusnahast, kuid ka lisandeid, mille valmistamisel oli kasutatud hülge karusnahka, nt peapaelad, mütsid, sussid, juuksenõelad või käekotid.

Gröönimaa kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium väljastas tõendid, mis olid kaasas viiger-, grööni ja põishüljestest pärinevate toodetega, mis lasti ELi turule Taanis, Rootsis ja Ühendkuningriigis. Alljärgnevas tabelis on esitatud nimetatud hülgeliikidest valmistatud ja nende kolme ELi liikmesriigi poolt aruandlusperioodi hõlmava kolme aasta jooksul imporditud hülgetoodete ühikute arv.

[13] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1571662742841&uri=CELEX:32015D1027(02)
[14] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1571662612122&uri=CELEX:32015D1027(01)
[15] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32017D0265



Nunavuti valitsuse keskkonnaministeerium (Kanada) väljastas tõendid, mis olid kaasas vaid viigerhülgest valmistatud toodetega, mis lasti ELi turule Prantsusmaal, Ühendkuningriigis, Poolas, Rootsis ja Eestis. Alljärgnevas tabelis on esitatud viigerhülgest valmistatud ja nimetatud ELi liikmesriikide poolt aruandlusperioodi hõlmava kolme aasta jooksul imporditud hülgetoodete ühikute arv.



Tabelist ei nähtu, et Eesti importis 2018. aastal ka ühe grööni hülgest valmistatud toote. Ainult teadmiseks, kuna Norrat ei ole käesolevas aruandes käsitletud: Nunavuti valitsuse keskkonnaministeerium väljastas tõendid, mis olid kaasas 2018. aastal Norra turule lastud viigerhüljestest valmistatud 377 tootega ning grööni hüljestest valmistatud 23 tootega.

Kanada Loodealade valitsus ei ole väljastanud oma kaheaastase aruandlusperioodi jooksul ühtegi tõendit, kuna hülge toorkarusnaha müük oksjonitel on piirdunud Kanada siseturuga,

mis ei nõua päritolu kontrollimist. Tunnustatud asutuse andmetel on ELi turu/nõudluse puudumine tingitud ELi hülgetoodetega kauplemise keelust.

Kolm tunnustatud asutust teatasid mõningatest tõenditega seotud probleemidest.

Gröönimaa tunnustatud asutuse arvates on ettevõtetest Great Greenland Furhouse/Kopenhagen Fur Ühendkuningriiki saabunud pargitud hülgenaha pakkide tollivormistus piiril võtnud ebaproportsionaalselt kaua aega. Selle tagajärjel ei taha mõned kliendid enam hülgenahka osta, kuna nad ei saa olla kindlad kauba kiires kättesaamises.

Nunavuti tunnustatud asutus leidis tõenditega seoses mitu probleemi ning küsis ELilt, kas oleks vastuvõetav, kui nad

- väljastaksid üheainsa sertifikaadi mitme karusnaha kohta, kuna Nunavuti tunnustatud asutuse süsteemi kaudu saab praegu väljastada sertifikaate ainult iga karusnaha kohta eraldi. Kui see probleem on lahendatud, sooviks Nunavut sertifikaatide väljastamise täiel määral automatiseerida;

- väljastaksid sertifikaadi Nunavuti käsitöölistele, kes tõendavad, et kasutavad oma töös üksnes inuittide kütitud hüljestest saadud karusnahka. Üks hülgetoode võib tõepoolest olla valmistatud mitmest karusnahast, samuti võib üks karusnahk olla töödeldud mitmeks hülgetooteks. Mõned käsitöölised ostavad karusnahka muudelt tunnustatud asutustelt ja kombineerivad need lõpptoodete valmistamiseks Nunavuti päritolu karusnahaga. Nunavuti valitsus võtaks oma ülesandeks jälgida neid isikuid ja nõuda jälgitavuselementi, et tagada tingimuste täitmine;

- ei oleks kohustatud täpsustama nimeliselt ELi liikmesriiki, kuhu toode turule lastakse. Mõnel juhul võib toode siseneda ELi, sealt väljuda ja seejärel uuesti sinna siseneda; mõnel juhul võidakse seda töödelda asjaomases liikmesriigis, kuid tunnustatud asutus ei tea, kus lõpptoode turule lastakse. Praegune sertifikaadivorm nõuab, et tunnustatud asutus esitaks liikmesriigi nime, ja see tuleks muuta üldiseks ELi sisenemiseks;

- katsetaksid muid inuiti päritolu tõendavaid vahendeid kui füüsiline sertifikaat, nt tempel, millega on märgistatud ainult sellised karusnahad, mida on jälginud ja tõendanud Nunavuti valitsus, või ruutkoodiga sildid ning Nunavuti valitsuse surutrükis tempel, mida on peaaegu võimatu jäljendada.

Nunavuti tunnustatud asutus sooviks ka teada, mida teha, kui isik siseneb ELi nii müügiks mõeldud toodete kui ka isiklike esemetega, mis on valmistatud hülgest saadud karusnahkadest.

Loodealade tunnustatud valitsuse jaoks seisneb peamine probleem asjaolus, et nende praegune süsteem võimaldab kontrollida üksnes tervete hülgenahkade (toor- või töödeldud nahad) käsitsi kirjutatud sertifikaate. See ei võimalda hallata üksiktooteid, mis on valmistatud ühest või mitmest hülge karusnahast, ja seepärast tuleb sertifikaadid koostada iga ühiku kohta käsitsi. Tõendisüsteemi rakendamine nõuab nende süsteemi uuendamist, mis eeldab rahastust. Kõik hülged, mille on püüdnud inuitid / Lääne-Kanada inuitid (Inuvialuit) Nunavutis ja Loodealadel, tuleks lugeda tingimustele vastavaks ning asjaomased karusnahad tuleks automaatselt sertifitseerida. Tingimuste täitmise tagamise mehhanismidest on tõendusprotsessis hästi teavitatud. Karistused tingimuste täitmata jätmise eest on olemas ja neid ei ole seni olnud vaja kohaldada. Loodealade tunnustatud asutus taunib asjaolu, et EL ei

ole võtnud oma ülesandeks pakkuda erandi rakendamiseks rahalist või tehnilist toetust, ning nõuab tungivalt, et EL pakuks haridus- ja teavitusvaldkonnas sihipärast projektirahastust, mis võimaldaks inuittidel / Lääne-Kanada inuittidel end tarbijate ja eurooplaste seas propageerida, kui nad majandustegevuses esile kerkivad.

Tunnustatud asutustel paluti kirjeldada, kuidas nad jälgivad vastavust alusmääruse artikli 3 lõikele 1, mille kohaselt on hülgetoodete turulelaskmine lubatud üksnes juhul, kui need tooted on saadud inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade traditsioonilisel jahil ja elatise saamiseks kütitud hüljestest, järgides nõuetekohaselt loomade heaolu.

Gröönimaa puhul edastas kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium komisjonile endiselt kehtiva teabe, mis esitati enne seda, kui asutus tunnistati tunnustatud asutuseks.

Nunavut kinnitab, et inuittide hülgepüük on olnud Nunavutis alati traditsiooniline ja ajalooline ning et kõik Nunavutis püütud hülged on olemuselt elatusallikas. Territooriumil ei ole inuittidele väljastatud ühtegi kauplemisluba. Nunavuti elusloodu seadusega nähakse ette kütitud hüljeste humaanne kohtlemine ja seadust jõustavad looduskaitseametnikud. Hülgenahku jälgitakse karusnaha jälgimise süsteemi kaudu. Nunavuti valitsuse keskkonnaministeerium on väljastanud sertifikaadid kõikide sertifitseeritavate hülgest saadud karusnahkade ja toodete kohta, mis vastavad põliskogukondade erandi tingimustele. Inuitid ja Nunavuti valitsus juhinduvad kolmest peamisest hülgepüügi põhimõttest: 1) jätkusuutlik püük, mille korral ressursse kaitstakse ülepüügi eest ja majandatakse nii, et säilib hüljeste koht globaalses ökosüsteemis; 2) täielik ärakasutamine, mille korral liha läheb toiduks, karusnahka kasutatakse rõivasteks ja õli on rikkalik oomega-3-rasvhapete allikas; 3) humaanne püük, mille korral hülgeid tuleb kohelda austusega ning küttida ainult vajaduste piires; surmamine ise peab olema puhas ja kiire.

Loodealade jaoks on Loodealade valitsus ja organisatsioon Inuvialuit Regional Corporation põhjapoolsete kultuuride/kogukondade ainsad sobivad esindajad. Sektori ja selle potentsiaali uuring tuleb alles teha.

Ükski tunnustatud asutustest ei ole puutunud kokku ühegi tingimuste täitmata jätmise juhtumiga. Nunavutis järgib asjaosaline väike käsitööliste rühm rangelt ELi turule pääsemise eeskirju. Nunavuti tunnustatud asutus on jaganud oma territooriumil ja Nunavutist väljapoole jäävatele olulistele rühmadele oma kontaktandmeid ja harivaid materjale, et selgitada sertifitseerimisprotsessi.

Kolme tunnustatud asutust auditeeritakse igal aastal. Gröönimaal ei käsitleta auditis üksnes ELi hülgetoodetega kauplemise korra sertifitseerimisprotsessi. Nunavutis võidakse teha põhjalikumad auditid, kui kerkivad esile konkreetsed probleemid.

Kolm tunnustatud asutust koostavad korrapäraseid tegevusaruandeid. Gröönimaal tehakse seda aastapõhiselt. Nunavutis esitatakse ministrile kord kvartalis teave kõikide programmide, projektide, tegevuste ja algatuste seisu kohta, mis on seotud hülgest saadud karusnaha kasutamisega. Loodealadel esitatakse ministrile karusnahatööstusega seotud algatuste kohta korrapärased aruanded, mis seega hõlmavad hülgetooteid, iga-aastast toormaterjali müüki ja traditsiooniliste majandusharude toetamist. Tunnustatud asutustel ei palutud esitada üksikasju tegevusaruannete sisu kohta.

b) Andmete töötlemine

Kolm tunnustatud asutust kasutavad tõendites esitatud andmete vahetamiseks ja salvestamiseks elektroonilist süsteemi. Nunavut kasutab karusnahkade päritolu kohta teabe saamiseks ja hülgest saadud karusnahkade sertifikaatide väljastamiseks karusnaha jälgimise süsteemi.

Ühelgi tunnustatud asutusel ei olnud teatada probleemidest seoses isikuandmete kaitsega tõendite töötlemise ajal. Nunavutis on karusnaha jälgimise süsteem osaliselt finantssüsteem ja selle sisu on seega konfidentsiaalne.

c) Teave ruutkoodi märgise kaudu

Gröönimaa palvel nõustus komisjon ruutkoodi märgise paigutamisega hülgetoodetele, et teavitada tarbijaid paremini inuittide erandi olemasolust ja seaduslikkusest. Hülgetooteid, millel on olemas see spetsiifiline kood ja millega on kaasas ühe tunnustatud asutuse väljastatud tõend, on hõlpsam ELi turule lasta. See ruutkood on lingitud veebisaidiga, kus on esitatud teave ELi hülgetoodetega kauplemise korra kohta.

Gröönimaa ja Nunavut kasutavad ruutkoodi. Nunavut paigutab selle hülgest saadud karusnahkadele ja tootesiltidele, mida kasutavad käsitöölised. Loodealad ruutkoodi veel ei kasuta, kuna see tuleks siduda olemasoleva märgistusega või tootemargikujundusega ning see nõuaks ruutkoodi lisamiseks registreeritud kaubamärkide muutmist.

d) Üldine hinnang

Tunnustatud asutused esitasid oma hinnangu inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erandi toimimise ja tõhususe kohta oma territooriumil.

Gröönimaal tunnustab kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium ELi võetud kohustust austada ja edendada põlisrahvaste õigusi, sealhulgas õigust tegeleda vabalt oma majandustegevusega. Tegelikkuses leiavad nad siiski, et ELi hülgetoodetega kauplemise kord mõjub inuittidele ja muudele põlisrahvaste kogukondadele kahjulikult. Ministeerium näeb vajadust suurendada teadlikkust ning teavitada eurooplasi paremini sellest, et inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade kütitud hüljestest valmistatud toodetega kauplemine on seaduslik, taastades nii tarbijate usalduse Gröönimaalt pärit hülgetoodete vastu.

Nunavuti valitsuse arvates toimib inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade erand nõuetekohaselt. Kooskõlas ELiga tuleks siiski lahendada mõned sertifikaatide väljastamisega seotud praktilised küsimused. Nunavut sooviks, et konkreetse karusnaha sertifikaati oleks lubatud kasutada kõikide sellest karusnahast valmistatud toodete jaoks. Nad sooviksid ka lihtsustada sertifikaati ennast, et piirata teavet, mida tootja peab esitama (nt turulelaskmise riik), ning võimalik, et isegi taandada sertifikaat ruutkoodi sisaldavate väikeste siltideni. Kui nimetatud probleemid lahendataks, võiks erand pakkuda tõhusal viisil võimalusi, millega Nunavuti inuittidest tootjad pääseksid ELi turule. Sertifitseerimisnõuded on tekitanud inuittidest tootjatele ja ELi ostjatele liigse koormuse ning kujutavad endast pärssivat tegurit. Nunavut tunneks heameelt ELi toetuse üle, et teha ELi tootjate, muuseumide ja jaemüüjatega erandi olemasolu ja toimimise kohta teavitustööd. Nunavut soovib aidata ELil tagada, et põlisrahvaste õigused, toiduainetega isevarustamine ja vaesuse vähendamine oleksid jõustatud õigusaktiga saavutatavad ja käsitletavad.

Loodealade valitsuse arvates on erand pakkunud väga piiratud otsest kasu. Tõendamiskulud oleksid suuremad kui ELi määruse alusel süsteemi kaudu jälgitavate ja sertifitseeritavate

hülgetoodete väärtus ning seega jääksid need kulud Lääne-Kanada inuittide / inuittide endi kanda. Inuittide erandi mõju oleks tunduvalt suurem, kui EL nõustuks sellega, et kõik hülged, mille on püüdnud Lääne-Kanada inuitid Loodealadel, loetakse tingimustele vastavaks ja seega automaatselt sertifitseerituks. ELiga konsulteerides võiks töötada välja süsteemi, et teha kindlaks karusnahad ja anda välja tootesildid. Muidu oleks vaja välisrahastust, et luua ja säilitada ELi määruse nõuetele vastav süsteem, mis võimaldaks inuittidel pääseda tõhusalt ELi turule. Hülgetoodete ja toormaterjali sisemaine ja kohalik turg on endiselt elujõuline, eksporditurg seevastu on peaaegu olematu. Elatuseks püüdmise määr püsis aastate vältel üsna muutumatuna, kuid hakkas alates 2000. aastast märkimisväärselt langema vastavalt vähenenud nõudlusele ja tegelikule müüdud mahule. 2009. aastal rajas Loodealade valitsus programmi, et leevendada ELi hülgetoodetega kauplemise keelu mõju ja stabiliseerida hinnad, et toetada traditsioonilist majandust. Viimase kümne aasta jooksul on üksnes 16 % toorkarusnahkadest müüdud Kanadast väljaspool, võimalik saamata jäänud tulu on 140 000 Kanada dollarit.

Tunnustatud asutused hindasid hülgetoodetega kauplemise määruse mõju inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade sotsiaal-majanduslikule arengule oma territooriumil.

Gröönimaal on küttimine ja hülgetoodetega kauplemine inuittide kogukondade jaoks sotsiaal-majanduslikust ja kultuurilisest aspektist ülioluline. ELi hülgetoodetega kauplemise korra rakendamine on avaldanud hülgepüügile tugevat mõju, eriti Põhja- ja Ida-Gröönimaa kaugetes ja eraldatud piirkondades. Võrreldes ajavahemikuga 2005–2008, st enne ELi hülgetoodetega kauplemise korra kehtestamist, on Gröönimaal ajavahemikul 2014–2017 püütud hüljeste arv vähenenud 35 %. Ajavahemikul 2015–2018 nahaparkimisettevõttele Great Greenland A/S müüdud hülgenahkade arv vähenes 66 % võrra, samal ajavahemikul rahvusvahelisel turul müüdud hülgenahkade arv vähenes 54 % võrra – suurim langus oli 92 % aastal 2010 – ning riigisisesel turul müüdud nahkade arv vähenes 38 % võrra. Ajavahemikel 2005–2008 ja 2014–2017 eraviisiliseks kasutuseks hoitud nahkade arv on püsinud aga samal tasemel. Kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium peab hülgetoodetega kauplemise korra põhjendust küsitavaks ning märgib, et täiel määral loomade heaolu arvestav jätkusuutlik hülgejaht oleks olnud võimalik ka ilma selleta. Ministeerium tunneb muret asjaolu pärast, et eelnevalt ei tehtud ühtegi hindamist, sealhulgas ei hinnatud tänapäeva eurooplaste tajutavaid probleeme, millega määrust peamiselt põhjendatakse, ega ka potentsiaalsete probleemide lahendamise alternatiivseid, kaubandust vähem piiravaid viise. Ministeerium on mures ka asjaolu pärast, et ELi hülgetoodetega kauplemise kord ei vasta isegi koos inuittide erandiga sinise majanduse kontseptsioonile, mida EL toetab elusressursside säästva kasutuse kõikides aspektides, välja arvatud hülgeliikide puhul.

Nunavutis ja Loodealadel on aastaringne püük, hülgetoodete tarbimine, kujundamine ning müük olnud pikka aega inuittide ühiskonna kultuurilise väljenduse ja majanduslike elatusvahendite osa. Territooriumil, kus kauplusest ostetud toit on kõige kõrgemate hindadega ning kus tööhõivevõimalused on piiratud, sõltub inuittide toiduga kindlustatus ja sissetulek praegu hüljestest. Hülgepüük võimaldab inuittidel säilitada sidemed maaga ning anda traditsioonilised teadmised ja oskused edasi nooremale põlvkonnale. Nunavuti ja Loodealade valitsused teevad koostööd käsitööliste ning kunsti- ja käsitööühendustega, et edendada oma territooriumi jätkusuutlikku, traditsioonilist ja nüüdisaegset majandust ning liikuda nii naiste kui ka meeste võrdse majandusliku sõltumatuse poole. Inuiti naised müüvad oma hülgetooteid suuresti kohalikul turul omaenda kogukonnas ega ekspordi neid ELi, olenemata määruse tingimuste täielikust täitmisest. Peamiste põhjuste seas on hirm rikkuda ELi hülgetoodetega kauplemise korda, keelust endast tingitud kaubandustõkked (ostjate huvipuudus, sidemete puudumine võimalike ostjatega), rahvusvahelise kaubanduse kogemuse puudumine ning

segadus seoses karusnahkade sertifitseerimise ja sertifitseeritud karusnahkadest valmistatud toodetega. Nunavuti puhul ei ole määrus avaldanud veel inuittide sotsiaal-majanduslikule arengule positiivset mõju. ELi hülgetoodetega kauplemise kord on avanud võimaluse, kuid seda nähakse kontrollivahendina. Nunavuti valitsus kutsub ELi kohtuma tunnustatud asutuste ja muude asjakohaste sidusrühmadega, et arutada viise, kuidas määruse nõudeid paremini rakendada, et inuittide kohta kehtiv erand tooks muutuvas maailmas maksimaalset kasu.

Loodealad alles loovad asjakohast halduskeskkonda, et vastata erandi nõuetele. Kriitilise tähtsusega esimene samm teha kindlaks kohalik võimekus ja võimalike turgude/toodete nõudlus on lükatud määramata ajaks edasi. Teostatavusega seotud eeltöö pidi andma teavet strateegiliste investeeringute otsuste tegemiseks sektoris ning soodustama valdkonna arengut asjakohasel ja jätkusuutlikul viisil, kuid see töö tuleb endiselt alles ära teha. 2019. aasta märtsis korraldatud tutvustusüritus aitas leida kohalike elanike ja külastajate seas mõned uued turuvõimalused. Loodealad tunnistavad tõsiasja, et EL tunnustab inuitte kui kultuurilise tähtsusega eraldi ühiskonda ning tunnistab vajadust kaitsta võrdväärselt arktilist keskkonda ja selle ühiskonna eluviisi. Nende jaoks on ELi hülgetoodetega kauplemise kord aga hävitanud ELi hülgetoodete turu ning avaldanud kohalikule inuittide / Lääne-Kanada inuittide majandusele ulatuslikku negatiivset mõju. Loodealade valitsus nõuab tungivalt, et EL käsitleks hülgetoodetega kauplemise keeldu avalikul foorumil ning väljastaks kommünikee, milles kinnitataks inuittidega seotud erandi olemasolu ja loetletaks seni tunnustatud jurisdiktsioonid. Foorumil tuleks tutvustada inuittide õigust müüa ELis toor- või töödeldud materjalist hülgetooteid, samuti asjaolu, et ELi elanikud saavad omada seaduslikult hulgi- ja jaemüügist ostetud sertifitseeritud kaupa.

Tunnustatud asutustel paluti ka hinnata määruse mõju hüljestele oma territooriumil. Gröönimaa kalandus-, jahindus- ja põllumajandusministeerium soovib toonitada, et hülgetoodetega kauplemine on seaduslik ja jätkusuutlik tegevus, mida ei tohiks takistada ega häbimärgistada, ning et loomade heaolu on inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade jaoks oluline tegur. Nunavuti ja Loodealade andmetel ei ole määrus avaldanud hülgepopulatsioonidele mingit mõju, samuti ei ole erand suurendanud püüki. Püük toimus ja toimub ka edaspidi kooskõlas püüki käsitlevate eeskirjade ja inuittide väärtustega. Loodealadel on Lääne-Kanada inuittidest / inuittidest kütid kasutanud ajalooliselt hülgepüügiks traditsioonilisi humaanseid meetodeid. Hülgeid püütakse endiselt jätkusuutlikult kui tervislikku ja taskukohast valgu ning imetajatelt pärinevate oomega-3-rasvhapete allikat. Karusnahk on mõeldud koduseks kasutuseks või on väärtuslik sissetulekuallikas.

5. Järeldused

Nagu eespool nimetatud, põhineb käesolev aruanne andmetel, mis on saadud kõikidelt ELi liikmesriikidelt, välja arvatud neljalt liikmesriigilt (Prantsusmaa, Kreeka, Luksemburg ja Malta), ning pakkujariikide kolme tunnustatud asutuse esitatud aruannetel.

a) Liikmesriikide rakendamistegevus

Kuigi Gröönimaa ja Nunavuti tunnustatud asutuste esitatud statistika kohaselt importis mitu ELi liikmesriiki inuittide või muude põlisrahvaste kogukondade erandiga hõlmatud hülgetooteid, andis sellest teada ainult Taani.

Enamiku liikmesriikide territooriumidel ei esine hülgepopulatsioone. Põhjapoolsetes ELi liikmesriikides (Taani, Soome ja Rootsi) ning Eestis on laienevad hülgepopulatsioonid kujunemas kalurite jaoks probleemiks. Hülgeid nähakse kui kohaliku kalanduse suuri

kahjustajaid, kes söövad püütud saaki, hävitavad kalapüügivahendeid ja saastavad kalavarusid parasiitidega.

Neis neljas liikmesriigis on hülgejaht lubatud mere elusressursside majandamise eesmärgil, tingimusel et järgitakse rangeid eeskirju, mis on seotud jahikvootide/hooaja/piirkonna, küttide koolituse, loomade heaolu kaalutluste, kasutatavate surmamismeetodite, vintpüsside ja laskemoonaga. Need riigid taunivad asjaolu, et hülgetoodetega kauplemist käsitlevast ELi määrusest kõrvaldati mere elusressursside majandamise erand, mistõttu on saadud hülgetoodete ELi turule laskmine küttide jaoks ebaseaduslik. Nende arvates pärsib asjaolu, et ainult kütid ise saavad kasutada hülgetooteid omaenda vajadusteks, küttimist, mis osutub kulukamaks kui sellest saadav kasu. Nende väitel on ka asjaolu, et püütud hüljeste kõiki osi ei tohi täiel määral kasutada ja et rümbad satuvad prügilatesse, vastuolus säästva ressursikasutuse põhimõttega. Rootsi arvates tuleks hülgeid väärtustada ressursina ning jahiturismi ja hülgetoodete müügi majanduslikku väärtust tuleks analüüsida võrdluses kuludega, mis kaasnevad hüljeste tõttu kaluritele tekkinud kahjude hüvitamisega, mis on ette nähtud riiklikes õigusaktides. Neli liikmesriiki väidavad, et hülgetoodetega kauplemine ei ole kunagi olnud suur olulise majanduskäibega sektor, kuid et rannikualadel võib kauplemine siiski pakkuda sissetulekuallikat ja hoida kultuuriväärtusi. Nad paluvad, et lubatud oleks vähemalt väiksemahuline müük kohalike kogukondade käsitöö kujul, et teha tasa jahikulud ning tutvustada nende kogukondade loovust ja traditsioone.

Neis neljas liikmesriigis jälgitakse hülgepopulatsioone tähelepanelikult ning aruandlusperioodi reguleerimisaluste hüljeste väike arv on avaldanud hall-, viiger- ja randalhüljeste kasvavate populatsioonide suurusele ja kaitsestaatusele peaaegu olematut mõju. Nende nelja riigi andmetel ei peaks hülgejaht, mida peetakse eesmärgiga majandada säästvalt mere elusressursse, austades täiel määral loomade heaolu ning kasutades püütud looma kõik osad raiskamata ära, tekitama üldsusele muret. Hiljutisest uuringust ilmneb näiteks, et 50 % Soome elanikest suhtub väiksemahulisse hülgetoodetega kauplemisse positiivselt.

b) Tunnustatud asutuste rakendamistegevus

Tunnustatud asutused tunnustavad ELi võetud kohustust austada ja edendada põlisrahvaste õigusi, sealhulgas õigust tegeleda vabalt oma majandustegevusega, ning nad tahavad aidata ELil tagada, et need õigused ning ka toiduainetega isevarustamine ja vaesuse vähendamine oleksid jõustatud õigusaktiga käsitletavad ja saavutatavad.

Sellegipoolest avaldab ELi hülgetoodetega kauplemise kord nende arvates inuittidele ja muude põlisrahvaste kogukondadele kahjulikku mõju ning sertifitseerimisnõuded on tekitanud inuittidest tootjatele ja ELi ostjatele liigse koormuse ja kujutavad endast pärssivat tegurit. Gröönimaa toonitab, et hülgetoodetega kauplemine on seaduslik ja jätkusuutlik tegevus, mida ei tohiks takistada ega häbimärgistada, ning et loomade heaolu on inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade jaoks oluline tegur. Loodealad alles loovad asjakohast halduskeskkonda, et vastata erandi tingimustele, kuid nende arvates on ELi hülgetoodetega kauplemise kord hävitanud ELi hülgetoodete turu ning turu olukord oleks oluliselt parem, kui EL nõustuks sellega, et kõik hülged, mille on püüdnud inuitid / Lääne-Kanada inuitid, loetakse tingimustele vastavaks ja seega automaatselt sertifitseerituks. Gröönimaa arvates oleks ka ilma ELi hülgetoodetega kauplemise korrata olnud võimalik lahendada eurooplaste tajutud probleemid kaubandust vähem piiraval viisil ning pidada hülgejahti, mis arvestab loomade heaolu täiel määral. Gröönimaal on ajavahemikul 2014–2017 püütud hüljeste ning riigisisesel või rahvusvahelisel turul müüdud hülgenahkade arv võrreldes ELi hülgetoodetega kauplemise korra eelse ajaga oluliselt vähenenud.

Nunavutis ja Loodealadel ei ole määrus avaldanud hülgepopulatsioonidele mingit mõju, samuti ei suurendanud erand püüki, mis toimub jätkuvalt kooskõlas püüki käsitlevate eeskirjade ja inuittide väärtustega. Loodealadel püüavad elatise eesmärgil jahti pidavad Lääne-Kanada inuittidest / inuittidest kütid endiselt hülgeid jätkusuutlikult, traditsiooniliste humaansete meetodite abil kui tervislikku ja taskukohast toiduallikat ja vajalikku sissetulekuallikat.

Gröönimaa nõuab tungivalt, et EL suurendaks teadlikkust ning teavitaks eurooplasi paremini sellest, et inuittide ja muude põlisrahvaste kogukondade kütitud hüljestest valmistatud toodetega kauplemine on seaduslik, taastades nii tarbijate usalduse. Nunavut kutsub ELi kohtuma tunnustatud asutuste ja muude asjakohaste sidusrühmadega, et arutada viise, kuidas rakendada paremini määruse nõudeid, et inuittide kohta kehtiv erand tooks muutuvas maailmas maksimaalset kasu. Loodealad nõuavad tungivalt, et EL käsitleks hülgetoodetega kauplemise keeldu avalikul foorumil ning avaldaks kommünikee, milles kinnitataks inuittidega seotud erandi olemasolu ning inuittide õigust müüa hülgetooteid ELi ja ELi kodanike õigust omada seaduslikult sertifitseeritud hülgetooteid.

6. Edasised sammud

Arvestades tõstatatud küsimusi ja muresid, mida on väljendanud kasvavast hülgepopulatsioonist mõjutatud neli ELi liikmesriiki ja kolm tunnustatud asutust, korraldab Euroopa Komisjon 2020. aastal erakorralise kohtumise, kus osalevad ELi liikmesriikidest pärit CITESi pädevate korraldusasutuste ekspertide rühm ning mis on eeskätt pühendatud hülgetoodetega kauplemisele, ning kutsub tunnustatud asutusi ühinema kohtumisega nende jaoks olulisi probleeme käsitlevates päevakavapunktides.